

Kainuun liiton lausunnot ajalla 18.1. - 14.2.2022

307/03.00.00/2021, 10/11.05.02.00/2022, 9/11.05.02.00/2022, 8/11.05.02.00/2022,
331/10.02.03.00/2021, 12/03.01.00/2022

MH § 49

1) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Mari Isojärvi ovat 25.1.2022 antaneet Paltamon kunnalle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PALTAMON KIRKONKYLÄN ASEMAKAAVAN MUUTOKSESTA EINO LEINO PUISTON JA TERVEYSKESKUKSEN YMPÄRISTÖSSÄ

Paltamon kunta pyytää mm. Kainuun liitolta lausuntoa Kirkonkylän asemakaavan muutoksesta Eino Leino puiston ja terveyskeskuksen ympäristössä. Kyseessä on kaavan ehdotusvaihe.

Alue sijoittuu valtatie 22 varteen ja se rajautuu idässä Kiehimäjokeen ja lännessä Puolangantiehen. Kaavoituksen tavoitteena on kehittää torialuetta, päivittää kaava vastaamaan nykytilannetta ja aluetta koskevia suunnitelmia. Asemakaavaluonnos on ollut nähtävillä 23.11.-23.12.2016.

Asemakaavaehdotus

Asemakaavaehdotuksessa on riittävässä laajuudessa esitetty Kainuun voimassa olevat, aluetta koskevat maakuntakaavat. Asemakaavamuutos on hyvin perusteltu ja tarpeellinen taajamakuvan kehittämisen kannalta. Asemakaavaehdotus sopeutuu Kainuun maakuntakaavoituksen tavoitteisiin."

2) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 31.1.2022 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO RAKENNUSSUOJELUESITYKSESTÄ SALPALINJAN MERKITTÄVIMPIEN KOHTEIDEN SUOJELUSTA RAKENNUSPERINTÖLAIN NOJALLA KAINUUSSA, PURASJOEN PUOLUSTUSASEMA

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa 13.2.2022 mennessä Salpalinjan merkittävimpien kohteiden suojelusta Kainuussa. Kainuun ELY-keskus on varannut hallintolain (434/2003) 34 §:n 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa rakennusperintölain 7 §:n (1085/2020) 1 momentissa tarkoitetuille asianosaisille tilaisuuden antaa lausunto kyseessä olevasta rakennussuojeluasiasta.

Rakennussuojeluasia on tullut vireille Kainuun ELY-keskuksessa 18.2.2020 Museoviraston esityksestä Salpalinjan merkittävimpien kohteiden suojelusta Kainuussa rakennusperintölain (498/2010) mukaisena

asiana.

Suomusalmen Purasjoen puolustusasema sijoittuu tilojen Annala (777-403-81-6), Esala (777-403-81-4), Harmi (777-403-81-8), Jussila (777-403-81-5), Mäkäräinen (777-403-81-9), Purankangas (777-403-81-18), Rantala (777-403-81-14) ja Sirpale (777-403-81-16) alueille.

Suomussalmen Purasjoki on talvisodan aikainen puolustusasema, jota vahvistettiin välirauhan aikana. Se sijaitsee Purasjoen ympäristössä, Raatteentien molemmin puolin. Alueella on runsaasti erilaisia kenttälinnotteita, joita ovat rakentaneet suomalaiset ja Neuvostoliiton joukot. Alueella taisteltiin talvisodan aikana. Jatkosodan lopussa asemassa oli saksalaisia joukkoja ja alue oli neuvostojoukkojen miehittämä syyskuusta marraskuuhun 1944. Raatteentien läheisyydessä on entisöityjä linnoitteita sekä opaskyltti.

Museovirasto inventoi valtiovarainministeriön toimeksiannosta koko Salpalinjan vuosina 2009–2012. Salpalinjan inventointihankkeen loppuraportin jatkotyönä pisteytettiin vuosina 2012–2013 kaikki sen kohteet (488 kpl). Näin valittiin merkittävimpien kohteiden (94 kpl) joukko, jonka suojelua pidetään tarpeellisena mutta samalla riittävänä linjan valtakunnallisen kulttuurihistoriallisen merkityksen turvaamiseksi.

Suojelun tavoitteena on Salpalinjan merkittävimpien kohteiden kansallisen ja yleismaailmallisen merkityksen turvaaminen. Pyrkimyksenä on Suomen oloissa ainutlaatuisen ja poikkeuksellisen rakennusmuistomerkkin säilyttäminen tuleville sukupolville. Samalla suojelu on myös lähtökohta Salpalinjan käytön ja hoidon kehittämiseksi.

Museoviraston suojeluesityksen mukaan Salpalinjan suojeleminen pelkästään kaavoituksen, etenkin yleispiirteisen kaavoituksen keinoin ei kuitenkaan turvaa riittävästi puolustuslinjan keskeisimpien kohteiden kokonaisuuden ja ympäristön monimuotoisuuden säilymistä ja samalla sen historiallisen todistusvoiman ymmärrettävyyttä.

Suojeltavaksi esitettyyn Suomussalmen Purasjoen puolustusasemaan sisältyy linnoituslaitteet, majoitusalueet ja kohteen muodostama alueellinen kokonaisuus. Linnoituslaitteilla tarkoitetaan kaikkia kohteen alueella olevia kesto- ja kenttälinnotteita. Majoitusalueella tarkoitetaan linnoitustyöhön osallistuneiden asumista varten rakennettuja majoitusparakkeja. Kohteen muodostamaan alueelliseen kokonaisuuteen kuuluvat kaikki alueella olevat linnoituslaitteet niiden välisine rakentamattomine alueineen ja majoitusalueineen. Suojelun kohdentumista kuvataan tarkemmin Museoviraston rakennussuojeluesityksessä.

Museoviraston rakennussuojeluesitys sisältää ehdotuksen suojelumääräyksiksi:

1. Linnoituslaitteet on säilytettävä.
2. Linnoituslaitteita ja niiden ympäristöä tulee hoitaa ja käyttää siten, että niiden muodostaman kokonaisuuden ominaispiirteet turvataan ja että niiden kulttuurihistoriallinen ja maisemallinen arvo ja eheys säilyvät.

3. Linnoituslaitteiden ulkoasua, sisätiloja ja niiden ympäristöä koskevien toimenpiteiden on oltava säilyttäviä, konservoivia, palauttavia tai muuten kohteiden ominaispiirteisiin sopivia.
4. Korjausten, muutosten ja hoidon tulee perustua riittäviin tietoihin linnoituslaitteiden historiasta ja vastata niiden alkuperäistoteutusta.
5. Rakenne- ja materiaaliratkaisujen on sovittava linnoituslaitteiden historiallisiin ominaispiirteisiin.
6. Linnoituslaitteiden ulkoasu ja sisätilojen keskeiset ominaispiirteet, kuten huonetilajako sekä kiinteä sisustus, on säilytettävä.
7. Muutoksissa, korjaustöissä ja täydennysrakentamisessa on kuultava Museovirastoa. Täydennysrakentamisen on sovelluttava ympäristönsä ominaispiirteisiin.
8. Metsänhoito linnoitusalueilla on sallittua. Linnoituslaitteiden säilyminen on kuitenkin turvattu. Metsänhoitotöistä on ilmoitettava Museovirastolle ja linnoituslaitteet merkittävä selvästi maastoon ennen töitä. Linnoituslaitteiden päältä ei saa ajaa työkoneilla ja niiden päälle ei saa varastoida puuta tai hakkuujätettä. On myös varmistettava, että suojeltavat rakenteet ovat kaikkien alueella toimivien tiedossa.
9. Maahan kajoaminen kohteiden alueella edellyttää Museovirastolta pyydettävää lausuntoa.
10. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Rakennussuojeluesitys

Kainuun liitto toteaa, että Kainuussa sijaitsevan Suomussalmen Purasjoen Salpalinjan kohteen (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000019891, RKY Salpalinja, Suomussalmi, Salpalinjan merkittävimmät kohteet nro 39) suojeleminen rakennussuojelulailla, esimerkkinä Salpalinjan merkittävimmistä kohteista, on kannatettavaa ja perusteltua.

Salpalinjan kohteet, mm. Purasjoen puolustusasema, ovat osoitettu voimassa olevassa Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 valtakunnallisesti arvokkaina kulttuurihistoriallisina kohteina tai alueina. Tällä maakuntakaavamerkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009, VN 22.12.2009). Alueiden tarkempi rajausta tapahtuu yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavassa on annettu näille alueille tai kohteille suunnittelumääräys: *”Alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet sekä ominaispiirteet ja turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto”*.

Lausuntopyyntöaineistosta ei ilmene suojelutavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavien päätösten taloudellisten vaikutusten käsittelyä tai arviointia. Valtion korvausvelvollisuudesta säädetään laissa rakennusperinnön suojelusta (498/2021, 13 §). Taloudellisia vaikutuksia on käsitelty ympäristöministeriön, Museoviraston ja Suomen kuntaliiton muistiossa (2.4.2020) *”Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisesta kaavoituksessa ja lupamenettelyssä”*. Edellä mainitun lain 13 §:n mukaan, jos suojelusta tai 6 §:ssä tarkoitettua vaarantamiskiellosta aiheutuu rakennuksen omistajalle merkityksellistä vahinkoa tai haittaa, hänellä on oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus.

Lainkohdan mukaan kuitenkin kunnalle, valtiolle ja valtion liikelaitoksille aiheutunutta vahinkoa tai haittaa ei korvata."

3) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 31.1.2022 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO RAKENNUSSUOJELUESITYKSESTÄ SALPALINJAN MERKITTÄVIMPIEN KOHTEIDEN SUOJELUSTA RAKENNUSPERINTÖLAIN NOJALLA KAINUUSSA, JYRKÄNKANGAS

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa 13.2.2022 mennessä Salpalinjan merkittävimpien kohteiden suojelusta Kainuussa. Kainuun ELY-keskus on varannut hallintolain (434/2003) 34 §:n 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa rakennusperintölain 7 §:n (1085/2020) 1 momentissa tarkoitetuille asianosaisille tilaisuuden antaa lausunto kyseessä olevasta rakennussuojeluasiasta.

Rakennussuojeluasia on tullut vireille Kainuun ELY-keskuksessa 18.2.2020 Museoviraston esityksestä Salpalinjan merkittävimpien kohteiden suojelusta Kainuussa rakennusperintölain (498/2010) mukaisena asiana.

Suojeluesitys koskee kiinteistöjä 290-895-0-75, 290-893-12-1 ja 290-405-35-14 Kuhmon Jyrkänkankaan alueella.

Kuhmon Jyrkänkangas on talvisodan aikainen puolustusasema, jota vahvistettiin välirauhan aikana. Linnoitteet kuuluvat Salpalinjan puolustusketjuun. Kohde sijaitsee neljässä osassa Jyrkänkankaalla, Nurmestien molemmin puolin. Kohteessa on maahan kaivettuja yhdys- ja taisteluhautoja, tulasemia sekä majoituskorsujen kuoppia. Jyrkänkosken pohjoisrannalla on nelirivinen panssarivaunun kiviaste sekä rinneleikkaus, joka on myöhemmin entisöity, kuten lähistön muitakin linnoitteita. Alueella on opastauluja, erilaista sotakalustoa näytteillä sekä muistomerkki. Alueella on taisteltu talvisodan aikana 1939-1940.

Museovirasto inventoi valtiovarainministeriön toimeksiannosta koko Salpalinjan vuosina 2009–2012. Salpalinjan inventointihankkeen loppuraportin jatkotyönä pisteytettiin vuosina 2012–2013 kaikki sen kohteet (488 kpl). Näin valittiin merkittävimpien kohteiden (94 kpl) joukko, jonka suojelua pidetään tarpeellisena mutta samalla riittävänä linjan valtakunnallisen kulttuurihistoriallisen merkityksen turvaamiseksi.

Suojelun tavoitteena on Salpalinjan merkittävimpien kohteiden kansallisen ja yleismaailmallisen merkityksen turvaaminen. Pyrkimyksenä on Suomen oloissa ainutlaatuisen ja poikkeuksellisen rakennusmuistomerkkin säilyttäminen tuleville sukupolville. Samalla suojelu on myös lähtökohta Salpalinjan käytön ja hoidon kehittämiseksi.

Museoviraston suojeluesityksen mukaan Salpalinjan suojeleminen pelkästään kaavoituksen, etenkin yleispiirteisen kaavoituksen keinoin ei kuitenkaan turvaa riittävästi puolustuslinjan keskeisimpien kohteiden ko-

konaisuuden ja ympäristön monimuotoisuuden säilymistä ja samalla sen historiallisen todistusvoiman ymmärrettävyyttä.

Suojeltavaksi esitettyyn Kuhmon Jyrkänkankaan puolustusasemaan sisältyy linnoituslaitteet, majoitusalueet ja kohteen muodostama alueellinen kokonaisuus. Linnoituslaitteilla tarkoitetaan kaikkia kohteen alueella olevia kesto- ja kenttälinnoitteita. Majoitusalueella tarkoitetaan linnoitus-työhön osallistuneiden asumista varten rakennettuja majoitusparakkeja. Kohteen muodostamaan alueelliseen kokonaisuuteen kuuluvat kaikki alueella olevat linnoituslaitteet niiden välisine rakentamattomine alueineen ja majoitusalueineen. Suojelun kohdentumista kuvataan tarkemmin Museoviraston rakennussuojeluesityksessä.

Museoviraston rakennussuojeluesitys sisältää ehdotuksen suojelumääräyksiksi:

1. Linnoituslaitteet on säilytettävä.
2. Linnoituslaitteita ja niiden ympäristöä tulee hoitaa ja käyttää siten, että niiden muodostaman kokonaisuuden ominaispiirteet turvataan ja että niiden kulttuurihistoriallinen ja maisemallinen arvo ja eheys säilyvät.
3. Linnoituslaitteiden ulkoasua, sisätiloja ja niiden ympäristöä koskevien toimenpiteiden on oltava säilyttäviä, konservoivia, palauttavia tai muuten kohteiden ominaispiirteisiin sopivia.
4. Korjausten, muutosten ja hoidon tulee perustua riittäviin tietoihin linnoituslaitteiden historiasta ja vastata niiden alkuperäistoteutusta.
5. Rakenne- ja materiaaliratkaisujen on sovittava linnoituslaitteiden historiallisiin ominaispiirteisiin.
6. Linnoituslaitteiden ulkoasu ja sisätilojen keskeiset ominaispiirteet, kuten huonetilajako sekä kiinteä sisustus, on säilytettävä.
7. Muutoksissa, korjaustoissa ja täydennysrakentamisessa on kuultava Museovirastoa. Täydennysrakentamisen on sovelluttava ympäristönsä ominaispiirteisiin.
8. Metsänhoito linnoitusalueilla on sallittua. Linnoituslaitteiden säilyminen on kuitenkin turvattava. Metsänhoitotöistä on ilmoitettava Museovirastolle ja linnoituslaitteet merkittävä selvästi maastoon ennen töitä. Linnoituslaitteiden päältä ei saa ajaa työkoneilla ja niiden päälle ei saa varastoida puuta tai hakkuujätettä. On myös varmistettava, että suojeltavat rakenteet ovat kaikkien alueella toimivien tiedossa.
9. Maahan kajoaminen kohteiden alueella edellyttää Museovirastolta pyydettävää lausuntoa.
10. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Rakennussuojeluesitys

Kainuun liitto toteaa, että Kainuussa sijaitsevan Kuhmon Jyrkänkankaan Salpalinjan kohteen (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000019859, RKY Salpalinja Kuhmo, Salpalinjan merkittävimmät kohteet nro 37) suojeleminen rakennussuojelulailla, esimerkkinä Salpalinjan merkittävimmistä kohteista, on kannatettavaa ja perusteltua.

Salpalinjan kohteet, mm. Jyrkänkangas, ovat osoitettu voimassa olevassa Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 valtakunnallisesti arvokkaina kulttuurihistoriallisina kohteina tai alueina. Tällä maakuntakaavamerkinällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympä-

ristöt (RKY 2009, VN 22.12.2009). Alueiden tarkempi rajausta tapahtuu yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavassa on annettu näille alueille tai kohteille suunnittelumääräys: "Alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet sekä ominaispiirteet ja turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto".

Jyrkänkangas on osoitettu lisäksi voimassa olevassa Kainuun maakuntakaavassa 2020 suojelualueeksi kohdemerkinnällä S ja nimellä Jyrkänkосki. Maakuntakaavassa on annettu suojelualueita koskeva suojelumääräys (MRL 30.2 §, tarkistettu vaihemaakuntakaavassa 2030): "Ennen vallitsevien olosuhteiden muuttamiseen tähtääviä toimenpiteitä on ao. erityisviranomaiselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Alueella saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen alueen suojeluarvon säilyttämiseksi tai palauttamiseksi. Rakennuslupahakemuksesta tulee pyytää MRL 133 §:n mukaisesti alueellisen ELY-keskuksen tai vastaavan toimivaltaisen viranomaisen lausunto". Maakuntakaavassa on annettu S-alueille lisäksi suunnittelumääräys: "Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen suojeluarvojen säilymiseen. Alueille laadittavissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa tulee kiinnittää erityistä huomiota luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailemisen edistämiseen".

Lausuntopyyntöaineistosta ei ilmene suojelutavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavien päätösten taloudellisten vaikutusten käsittelyä tai arviointia. Valtion korvausvelvollisuudesta säädetään laissa rakennusperinnön suojelusta (498/2021, 13 §). Taloudellisia vaikutuksia on käsitelty ympäristöministeriön, Museoviraston ja Suomen kuntaliiton muistiossa (2.4.2020) "Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisesta kaavoituksessa ja lupamenettelyssä". Edellä mainitun lain 13 §:n mukaan, jos suojelusta tai 6 §:ssä tarkoitetusta vaarantamiskiellosta aiheutuu rakennuksen omistajalle merkityksellistä vahinkoa tai haittaa, hänellä on oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus. Lainkohdan mukaan kuitenkin kunnalle, valtiolle ja valtion liikelaitoksille aiheutunutta vahinkoa tai haittaa ei korvata."

4) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 31.1.2022 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO RAKENNUSSUOJELUESITYKSESTÄ SALPALINJAN MERKITTÄVIMPIEN KOHTEIDEN SUOJELUSTA RAKENNUSPERINTÖLAIN NOJALLA KAINUUSSA, SAUNAJÄRVI

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa 13.2.2022 mennessä Salpalinjan merkittävimpien kohteiden suojelusta Kainuussa. Kainuun ELY-keskus on varannut hallintolain (434/2003) 34 §:n 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa rakennusperintölain 7 §:n (1085/2020) 1 momentissa tarkoitetuille asianosaisille tilaisuuden antaa lausunto kyseessä olevasta rakennussuojeluasiasta.

Rakennussuojeluasiana on tullut vireille Kainuun ELY-keskuksessa 18.2.2020 Museoviraston esityksestä Salpalinjan merkittävimpien kohteiden suojelusta Kainuussa rakennusperintölain (498/2010) mukaisena asiana.

Kuhmon Saunajärven puolustusasema sijoittuu tilojen Myllyniemi (290-411-17-5), Onnila (290-411-79-8), Sauna (290-411-79-14), Saunaniemi (290-411-86-0) ja Uusi-Kannas (290-411-13-13) alueille.

Kuhmon Saunajärvi on talvisodan aikainen puolustusasema, jota vahvistettiin välirauhan aikana. Linnoitteet kuuluvat Salpalinjan puolustusketjuun. Kohde sijaitsee Saunajärven ja Alasenjärven välisellä kannaksella, Saunajärventien molemmin puolin kangasmetsässä. Kohteessa on kenttälinoitettuja yhdys- ja taisteluhautoja sekä erillisiä konekivääripesäkkeitä ja kenttälinoitettuja majoituskorsujen kuoppia. Linnoitteissa on vielä jäljellä alkuperäisiä puurakenteita. Torjuntasuunnat ovat koilliseen, itään ja kaakkoon. Kohteen itälaidalla on kolmirivinen kivieste, joka kulkee tiestä pohjoiseen Niskankosken itärannalla. Kohteen länsiosassa Saunajärventien eteläpuolella on ollut parakkialue. Maastosta löytyy kahden rakennuksen pohjan epämääräisiä jäännöksiä sekä erikokoisia kuoppia. Alueella on taisteltu talvisodan aikana 1939–1940. Saunajärventien pohjoispuolella on entisöityjä taisteluhautoja, tuliasema ja majoituskorsu sekä muistomerkki.

Museovirasto inventoi valtiovarainministeriön toimeksiannosta koko Salpalinjan vuosina 2009–2012. Salpalinjan inventointihankkeen loppuraportin jatkotyönä pisteytettiin vuosina 2012–2013 kaikki sen kohteet (488 kpl). Näin valittiin merkittävimpien kohteiden (94 kpl) joukko, jonka suojelua pidetään tarpeellisena mutta samalla riittävänä linjan valtakunnallisen kulttuurihistoriallisen merkityksen turvaamiseksi.

Suojelun tavoitteena on Salpalinjan merkittävimpien kohteiden kansallisen ja yleismaailmallisen merkityksen turvaaminen. Pyrkimyksenä on Suomen oloissa ainutlaatuisen ja poikkeuksellisen rakennusmuistomerkkin säilyttäminen tuleville sukupolville. Samalla suojelu on myös lähtökohta Salpalinjan käytön ja hoidon kehittämiseksi.

Museoviraston suojeluesityksen mukaan Salpalinjan suojeleminen pelkästään kaavoituksen, etenkin yleispiirteisen kaavoituksen keinoin ei kuitenkaan turvaa riittävästi puolustuslinjan keskeisimpien kohteiden kokonaisuuden ja ympäristön monimuotoisuuden säilymistä ja samalla sen historiallisen todistusvoiman ymmärrettävyyttä.

Suojeltavaksi esitettyyn Kuhmon Saunajärven puolustusasemaan sisältyy linnoituslaitteet, majoitusalueet ja kohteen muodostama alueellinen kokonaisuus. Linnoituslaitteilla tarkoitetaan kaikkia kohteen alueella olevia kesto- ja kenttälinoitteita. Majoitusalueella tarkoitetaan linnoitustyöhön osallistuneiden asumista varten rakennettuja majoitusparakkeja. Kohteen muodostamaan alueelliseen kokonaisuuteen kuuluvat kaikki alueella olevat linnoituslaitteet niiden välisine rakentamattomine alueineen ja majoitusalueineen. Suojelun kohdentumista kuvataan tarkemmin Museoviraston rakennussuojeluesityksessä.

Museoviraston rakennussuojeluesitys sisältää ehdotuksen suojelumääräyksiksi:

1. Linnoituslaitteet on säilytettävä.
2. Linnoituslaitteita ja niiden ympäristöä tulee hoitaa ja käyttää siten, että niiden muodostaman kokonaisuuden ominaispiirteet turvataan ja että niiden kulttuurihistoriallinen ja maisemallinen arvo ja eheys säilyvät.
3. Linnoituslaitteiden ulkoasua, sisätiloja ja niiden ympäristöä koskevien toimenpiteiden on oltava säilyttäviä, konservoivia, palauttavia tai muuten kohteiden ominaispiirteisiin sopivia.
4. Korjausten, muutosten ja hoidon tulee perustua riittäviin tietoihin linnoituslaitteiden historiasta ja vastata niiden alkuperäistoteutusta.
5. Rakenne- ja materiaaliratkaisujen on sovittava linnoituslaitteiden historiallisiin ominaispiirteisiin.
6. Linnoituslaitteiden ulkoasu ja sisätilojen keskeiset ominaispiirteet, kuten huonetilajako sekä kiinteä sisustus, on säilytettävä.
7. Muutoksissa, korjaustöissä ja täydennysrakentamisessa on kuultava Museovirastoa. Täydennysrakentamisen on sovelluttava ympäristönsä ominaispiirteisiin.
8. Metsänhoito linnoitusalueilla on sallittua. Linnoituslaitteiden säilyminen on kuitenkin turvattava. Metsänhoitotöistä on ilmoitettava Museovirastolle ja linnoituslaitteet merkittävä selvästi maastoon ennen töitä. Linnoituslaitteiden päältä ei saa ajaa työkoneilla ja niiden päälle ei saa varastoida puuta tai hakkuujätettä. On myös varmistettava, että suojeltavat rakenteet ovat kaikkien alueella toimivien tiedossa.
9. Maahan kajoaminen kohteiden alueella edellyttää Museovirastolta pyydettävää lausuntoa.
10. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Rakennussuojeluesitys

Kainuun liitto toteaa, että Kainuussa sijaitsevan Kuhmon Saunajärven Salpalinjan kohteen (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000019857, RKY Talvisodan taistelupaikat/Saunajärven kannas, Salpalinjan merkittävimmät kohteet nro 38) suojeleminen rakennussuojelulla, esimerkkinä Salpalinjan merkittävimmistä kohteista, on kannatettavaa ja perusteltua.

Salpalinjan kohteet, mm. Saunajärvi, ovat osoitettu voimassa olevassa Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 valtakunnallisesti arvokkaina kulttuurihistoriallisina kohteina tai alueina. Tällä maakuntakaavamerkinällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009, VN 22.12.2009). Alueiden tarkempi rajaus tapahtuu yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavassa on annettu näille alueille tai kohteille suunnittelumääräys: ”Alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet sekä ominaispiirteet ja turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto”.

Lausuntopyyntöaineistosta ei ilmene suojelutavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavien päätösten taloudellisten vaikutusten käsittelyä tai arviointia.

Valtion korvausvelvollisuudesta säädetään laissa rakennusperinnön suojelusta (498/2021, 13 §). Taloudellisia vaikutuksia on käsitelty ympäristöministeriön, Museoviraston ja Suomen kuntaliiton muistiossa (2.4.2020) ”Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisesta kaavoituksessa ja lupamenettelyssä”. Edellä mainitun lain 13 §:n mukaan, jos suojelusta tai 6 §:ssä tarkoitettua vaarantamiskiellosta aiheutuu rakennuksen omistajalle merkityksellistä vahinkoa tai haittaa, hänellä on oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus. Lainkohdan mukaan kuitenkin kunnalle, valtiolle ja valtion liikelaitoksille aiheutunutta vahinkoa tai haittaa ei korvata.”

5) Maakuntajohtaja Pentti Malinen, aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas ja suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ovat 1.2.2022 antaneet ympäristöministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"KAINUUN LIITON LAUSUNTO KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN ILMASTOPOLITIIKAN SUUNNITELMASTA

Ympäristöministeriö on pyytänyt mm. Kainuun liiton lausuntoa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta. Kainuun liitto kiittää mahdollisuudesta lausua suunnitelman sisällöstä ja lausuu suunnitelmasta alla olevien alaotsikoiden alle.

Suunnitelman tavoitteet

Ilmastosuunnitelma koskee ns. taakanjakosektoria eli päästökaupan ulkopuolisia sektoreita maankäyttösektoria lukuun ottamatta. Suunnitelman piiriin kuuluvat siten liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen, työkoneiden, jätehuollon ja F-kaasujen päästöt sekä päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja muun energiankäytön päästöt. Suunnitelman tavoite vähentää kasvihuonekaasupäästöjä (KHK-päästöt) 50 % vuoteen 2030 mennessä on kannatettava. Kainuu on aktiivinen vihreän siirtymän toimija, joka tuottaa ilmastoratkaisuja globaalisti muiden tarpeisiin.

Kainuun maakuntasuunnitelman 2040 tavoitteena on, että aktiivisella ja osaavalla metsien hoidolla sekä riittävällä määrällä suojelualueita Kainuu säilyy merkittävänä hiilinieluna, mutta samalla varmistaa omien metsävarojen aktiivisen ja kestävä hyödyntämisen ja jalostamisen Kainuussa mekaanisen ja kemiallisen metsäteollisuuden tuotantoyksiköissä. Metsiä hoidetaan kestävästi ja ammattitaitoisesti ja samalla huolehditaan monikäyttömetsien hyvästä kasvukunnosta ja ylläpidetään kestävä metsien hiilinielua. Kainuun metsäbiotalouden tavoitteet edellyttävät hakuiden kestävä lisäämistä.

Puutuoteteollisuus ja -rakentaminen ja muu metsäbiotalous ovat Kainuun kasvualoja ja tuottavat fossiilisia uusiutumattomia raaka-aineita korvaavia biotuotteita, joihin hiili varastoituu. Kainuu edistää puutuoteteollisuutta, puun käyttöä rakentamisessa ja kehittää omista uusituvista luonnonvaroistaan innovaatio toiminnan avulla muita pitkäikäisiä korkean jalostusarvon tuotteita ja tuotantoa Kainuuseen. Suurimmat ilmastohyödyt Kainuu saa aikaan valmistamalla tuotteita uusiutuvista raaka-aineista korvaamaan fossiilisia uusiutumattomia raaka-aineita. Kainuun positiivi-

sen ympäristökädenjäljen saavuttamisen edellytys on, että metsiä ja muita luonnonvaroja jalostetaan Kainuussa vihreän siirtymän edellyttämiksi positiivisia ympäristövaikutuksia aikaansaaviksi tuotteiksi.

Kainuun maakuntaohjelman 2022 – 2025 tavoitteena on, että vihreässä siirtymässä väistyvien elinkeinojen tilalle saadaan luotua uusia kestävän kehityksen elinkeinoja ja aiempaa enemmän työpaikkoja. Kainuu kasvat-
taa uusiutuvan energian tuotantomääriä ja energiaomavaraisuutta sekä ylläpitää päätösvaltaansa energiantuotannossa. Vuoteen 2025 mennessä uusiutuvan energian osuus energian kulutuksesta Kainuussa on vähintään 75 % ja energiaomavaraisuus 65 %. Kasvihuonekaasupäästöt laskevat niin, että ovat vuonna 2025 korkeintaan 500 CO₂-ekv kt. Kainuu säilyy merkittävänä hiilinieluna. Vuoteen 2025 mennessä vähintään 4 Kainuun kuntaa on liittynyt Hinku-verkostoon.

Ympäristöministeriö on yhdessä muiden ministeriöiden kanssa valmistellut luonnoksen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaksi. Ilmastolain (609/2015) mukaan valtioneuvosto hyväksyy keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan kerran vaalikaudessa. Lain mukaan suunnitelmaan sisältyy toimenpideohjelma, jossa esitetään, millä toimilla ihmisen toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään ja ilmastonmuutosta hillitään taakanjakosektorilla, sekä päästökehitysarviot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä ja politiikkatoimien vaikutuksista siihen. Suunnitelman kattamalle taakanjakosektorille kuuluvat liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen, työkoneiden, jätehuollon ja F-kaasujen päästöt sekä päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja muun energiankäytön päästöjä.

Suunnitelmaa on valmisteltu rinnakkain ilmasto- ja energiastrategian kanssa. Suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja, kuten alueellisen ilmastotyön ja kulutuksen merkitystä. Suunnitelman laatimisen perustana on ilmasto- ja energiastrategian kanssa yhteiset, VTT:n vetämässä HIISI-hankkeessa tuotetut skenaariot.

Järjestyksessään toisen ilmastosuunnitelman lähtökohtia ovat EU:n komission ehdottama vuoden 2030 kiristynyt päästövähennysvelvoite ja hallitusohjelmassa määritellyt ilmastolinjaukset. Komission ehdotuksen mukaan Suomen kasvihuonekaasujen päästövähennystavoite taakanjakosektorille vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoden 2005 tasoon. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

Perusskenaarion nykyiset toimet eivät riitä tavoitteiden saavuttamiseen. Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa arvioidaan millä toimilla ero saadaan kurottua umpeen, ja miten päästöt vähenevät taakanjakosektorin osalta niin, että hiilineutraaliustavoite on mahdollista saavuttaa.

Ympäristöministeriö raportoi suunnitelman toteutumisesta vuosittain eduskunnalle ilmastovuosikertomuksessa, joka on kaikille julkinen raportti.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaluonnos

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus
- Tälle osa-alueelle pitäisi esittää vähemmän ilmastotoimia

2b Liikenne (avovastaus)

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaluonnoksen liikenteeseen suunnattujen toimien yhtenä keskeisimpänä lähtökohtana on Valtioneuvoston toukokuussa 2021 tekemä periaatepäätös (LVM/2021/62) kotimaan liikenteen päästöjen vähentämisestä eli fossiilittoman liikenteen tiekartasta. Kainuun liitto on antanut Fossiilittoman liikenteen tiekartan luonnoksessa lausunnon 16.2.2021 (Dnro 6/03.00.00/2021), jonka keskeisiä näkökohtia Kainuun liitto edelleen korostaa ilmastopolitiikan toimenpiteiden valmistelussa.

Suunnitelmaluonnoksessa tunnistetaan, että Suomi on harvaan asuttu maa ja auto on monelle ihmiselle välttämätön liikkumisväline nyt ja tulevaisuudessa. Harvaan asutuilla alueilla ei ole realistista puhua henkilöautoilusta luopumisesta, vaan päästövähennysratkaisuja on etsittävä alueiden erityispiirteet huomioiden. Harvaan asutuilla alueilla päästöttömän julkisen liikenteen toimintaedellytykset ovat rajalliset matkustajamäärien vähäisyyden vuoksi. Fossiilittoman liikenteen tiekartan vaiheen yksi toimenpiteet huomioivat yksityisen henkilöautoilun päästöjen vähentämisen mahdollisuuksia mm. jatkamalla ja korottamalla yksityisen latausinfraan tukea taloyhtiöille sekä jatkamalla täyssähköautojen hankintatukea. Kainuun liiton mielestä fossiilittomiin käyttövoimiin siirtymisen aikataulussa tulee huomioida pohjoisen Suomen olosuhteista johtuva riippuvuus henkilöautoilusta sekä erityisesti kylmien talviolosuhteiden aiheuttamat haasteet fossiilittomien polttoaineiden, erityisesti sähkö, vaikutuksille ajoneuvojen käyttökelpoiseen toimintamatkaan ja turvalliseen liikkumiseen.

Liikenteen toimenpiteissä on erityisen tärkeää huomioida fossiilittomien polttoaineiden jakeluverkon laajentaminen koko Suomea kattavaksi, myös Kainuun maakunnassa. Biokaasu on tärkeä erityisesti tavarakuljetusten osalta. Kainuun liitto pitää hyvänä, että liikennesähkön ja -kaasun julkisen jakeluinfratruktuurin tuen myöntämisessä huomioidaan erityisesti alueet, joilla ei vielä ole julkista fossiilittomien polttoaineiden jakeluverkkoa. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että biokaasun rahoitusinstrumentissa huomioidaan alueellinen kattavuus tuen pisteytyksessä tai kohdentamalla se maakunnallisesti.

Kainuun liitto pitää tärkeänä, että ilmastopolitiikan toimenpiteet eivät heikennä Itä ja Pohjois-Suomen elinkeinoelämän kilpailukykyä ja nosta logistiikkakustannuksia raaka-aineiden ja tuotekuljetusten osalta. Elinkeinoelämän raskaan liikenteen mitta- ja massamittojen korottaminen voi edistää vähähiilisyttä, kun kuljetusten koon kasvaessa liikennesuoritteita voidaan vähentää kustannustehokkaasti. Fossiilittoman liikenteen tiekartan vaiheessa kaksi on tunnistettu väylien kunnossapidon parantamistarpeet. On oleellista, että parannustarpeita kohdistetaan Itä- ja Pohjois-Suomeen, joiden alueilla liikkuu merkittävä tonnimäärä elinkeinoelämän kuljetuksia mm. puukuljetuksia valta- ja kantateillä sekä niiden ulkopuolisella vähemmän liikennöidyllä väyläverkolla. Tässä yhteydessä on tärkeää varautua myös raskaan liikenteen kuljetusreittien siltojen ja tei-

den kantavuuden ja kunnon parantamiseen. Tavaraliikenteen siirtämisessä tieliikenteestä kestävämpiin liikennemuotoihin mm. raiteille on paljon mahdollisuuksia, kun samalla huomioidaan kuljetusketjujen sujuvuus, katkeamattomuus sekä kustannustehokkuus. Rataverkolla kaukojunien henkilöliikenteessä voidaan edistää henkilöautoliikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämistä lisäämällä juniin autovaunuja myös Savonradan kautta Lappiin kulkeviin juniin yhteysvälillä Helsinki-Kouvola-Kajaani-Oulu-Rovaniemi. Tällöin erityisesti Kainuuseen ja Koillismaalle suuntautuva matkailuliikenne voisi hyödyntää uutta autojunayhteyttä.

Suunnitelmaluonnoksessa todetaan, että Tilastokeskuksen pikaennakkotiedon mukaan päästöt laskivat vuonna 2020 runsaat 6 prosenttia edellisvuoteen nähden erityisesti koronapandemian takia laskeneen tieliikenteen suoritteiden vuoksi. Fossiilittoman liikenteen tiekartan 2 vaiheessa laaditun selvityksen mukaan etätyön lisääntymisestä johtuva henkilöautoliikenteen CO₂-päästöjen vähenemä vuositasolla olisi noin 0,08–0,125 Mt vuonna 2030. Kainuun liitto toteaa, että etätyö voi tulevaisuudessa edistää liikenteen kasvihuonekaasupäästötavoitteiden saavuttamista, elinkeinotoiminnan sujuvuutta ja monipaikkaisuuden mahdollisuuksia, kun päivittäiset henkilöliikenteen liikennesuoritteet vähenevät. Ilmastopolitiikan liikenteen toimenpiteet kohdentuvat ensisijaisesti tieliikenteeseen, mutta Kainuun liitto pitää tärkeänä, että etätyön täysimääräisen hyödyntämisen esteet puretaan mm. toimivilla ja kattavilla tietoliikenneyhteyksillä. Viestintäverkkoja kehittämällä voidaan vaikuttaa ihmisten liikkumistarpeeseen ja -suoritteisiin vähentävästi sekä samalla myös vähentää liikkumisen aiheuttamia päästöjä. Sujuvat matkaketjut, liityntäyhteydet ja yksi matkalipputuote Suomen eri alueilla edistäisivät myös omalta osaltaan kasvihuonekaasupäästötavoitteiden saavuttamista sekä alueiden sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta. Kun matkaketjut ja liityntäyhteydet ovat sujuvia sekä matkalipputuote koko matkaketjulla kattava ja toimiva, on entistä useammalla mahdollisuus valita vähäpäästöisempi liikkumismuoto.

3. Maataloutteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

4. Rakennusten lisälämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

5. Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

6. Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

Esitetyt lisätoimet kierrätyksen tehostamisesta ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen kehittämisestä ovat erittäin hyviä ja kannatettavia toimia. Varsinkin jälkimmäinen tulee kuitenkin edellyttämään tutkimuksen tukemista ja tulosten tehostettua siirtämistä käytäntöön.

7. F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

8. Teollisuuteen ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

Polttoon perustumattomaan uusiutuvaan energiaan siirtyminen vaatii vähintään 10 vuoden siirtymäajan, jotta näihin energialähteisiin perustuva teknologia saadaan kehitettyä ja hinnaltaan mahdolliseksi toteuttaa. Siihen asti on verotuksessa ja tuissa otettava huomioon, ettei polttoon perustuvan energian kuluttajahinnat nouse kohtuuttomasti.

9. Kuntien ja alueiden ilmastotyöhön suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

10. Kulutuksen hiilijalanjälkeen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

11. Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

Kainuun maakuntaohjelman 2022 – 2025 tavoitteena on, että Kainuu on paras julkinen hankkija, jonka julkisen sektorin toimijat kilpailutuksilla ja julkisilla hankinnoilla tukevat optimaalisesti aluetalouden ja paikallisten yritysten liiketoiminnan ja osaamisen kasvua ja kestävää kehitystä. Tavoitteen saavuttamiseksi on listattu seuraavia toimenpiteitä: Vahvistetaan julkisen sektorin kilpailutusosaamista ja tuetaan julkisilla hankinnoilla paikallista palvelu- ja tuotetarjontaa ja yrittäjyyttä. Organisoidaan julkisen sektorin kilpailutusosaamisen koulutusohjelma Kainuun kunnille ja muille julkisen sektorin organisaatioille sekä koulutusta Kainuun yrityksille kilpailutusvalmiuksista. Aluetaloudellinen kestävyys ja kokonaishyöty, ilmastovastuullisuus ja hiilikädenjälki sekä vihreä ja digitaalinen siirtymä laajemmin otetaan huomioon kilpailutuskriteereissä. Kainuun maakuntaohjelman 2022 – 2025 vihreän siirtymän tavoitteessa yhtenä toimenpiteenä on linjattu, että tehostetaan julkisten hankintojen avulla vähähiilisyttä painottamalla hankinnoissa paikallisuutta ja lyhyitä kuljetusmatkoja.

12. Muihin poikkisektoreihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

- Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

Kierto- ja biotaloudella on merkittävä rooli ilmastokestävyyden tavoitteen toteuttamisessa. Resurssitehokkuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö yhdessä jalostusarvon nostamisen kanssa ovat Kainuulle tärkeitä tavoitteita. Kainuun maakuntaohjelman 2022 – 2025 tavoitteena on, että Kainuussa talouden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertotalouteen etenee ja yritykset ovat hyödyntäneet sen tuoman lisäarvon elinkeinotoimintaan.

13. Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

- En ota kantaa tähän osa-alueeseen

14. Suunnitelman ympäristö, talous ja sosiaaliset vaikutukset

Ei lausuttavaa

15. Muita huomioita

Ei lausuttavaa

16. Voiko organisaationi edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista
- Kyllä"

6) Maakuntajohtaja Pentti Malinen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kehittämisjohtaja Risto Poutiainen ovat 25.1.2022 antaneet Eduskunnan talousvaliokunnalle seuraavan sisältöisen pyydetyn lausunnon:

Viite: Eduskunnan talousvaliokunnan lausuntopyyntö Valtioneuvoston kirjelmästä: Alustavia ennakkovaikuttamislinjauksia perustuen komission kestävän rahoituksen asiantuntijatyöryhmän raporttiin (tuleva taksonomian neljän ympäristötavoitteen delegoitu säädös)

"Taustaa lausunnonle: Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnat ovat huolissaan alue- ja paikallistason näkökulman unohtumisesta EU:n säädösvalmistelussa

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan liittyvät luonnon monimuotoisuutta, metsäkatoa ja metsästrategiaa sekä uusiutuvaa energiaa koskeva EU:n toimielinten valmistelu ja päätöksenteko etenee parhaillaan usealla rintamalla. Talousvaliokunnan lausuntopyyntö Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnille koskien Suomen ennakkokantoja kestävän rahoituksen ympäristökriteereihin (luontotaksonomia) on yksi monista tähän kokonaisuuteen kuuluvista EU:n säädöshankkeista.

Kainuun liitto ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittävät talousvaliokuntaa mahdollisuudesta kirjalliseen kannanottoon. Esitämme kannanotossamme sekä yleisiä näkökulmia alue- ja paikallistason roolista ilmasto, luonto- ja energia-asioiden toimeenpanossa, että yksityiskohtaisia kommentteja lausuntopyynnön kohteen olevaan asiakirjaan.

Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ml Kainuu ja Pohjois-Karjala, ovat ottaneet EU-edunajamisen keskeiseen asemaan, sillä EU:n valmisteilla olevat lukuista säädökset tulisivat vaikuttamaan suoraan ja epäsuorasti alueittemme kehitysmahdollisuuksiin. Maakuntiemme näkökulmasta EU:n taksonomiavalmistelussa on hyvä tavoite ohjata tulevaisuudessa rahoitusta taloudellisiin toimintoihin, jotka ovat ilmastomyönteisiä, turvaavat luonnon monimuotoisuuden ja vahvistavat kiertotaloutta. Maakunnissamme metsätalous ja -teollisuus ovat aluetalouden vahvuuksia ja näiden vahvuuksiin pohjautuen alueemme voivat tuottaa myös uusia ratkaisuja ilmastohaasteisiin. Kokemuksemme mukaan EU:ssa valmistelussa olevissa säädöksissä ongelmana on liiallinen yksityiskohtaisuus ja sitovuus, joka heikentää – ja jopa poissulkee – alue- ja paikallistasolla toimeenpantavissa olevia ratkaisuja.

1. Periaatteellisia linjauksia

Kainuun liitto ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto korostavat seuraavia *yleisiä tavoitteita*, joita Suomen ennakkokannoissa tulisi ottaa huomioon:

1) Ympäristön, talouden ja yhteiskunnan tarpeiden välinen tasapaino (kokonaiskestävyyden tavoite) tulee huomioida komission luonnon monimuotoisuuden kohentamistoimenpiteille asettamissa tavoitteissa. Komission näkökulma ei ole kokonaisvaltainen, vaan tällä hetkellä metsää koskevat tavoitteet keskittyvät paljolti ennallistamiseen, suojeluun ja metsittämiseen.

2) EU:lla ei ole metsäasioissa toimivaltaa. Valmisteltavina olevissa asioissa on noudatettava läheisyysperiaatetta ja nähtävänä taksonomia ja muiden tavoitteiden toimeenpano monitasoisena: EU – jäsenvaltiot -alueet ja paikallistaso. Toimeenpano ratkaisee tavoitteiden onnistumisen ja alueiden erilaisten olosuhteiden huomioon ottaminen vaatii riittävästi liikkumavaraa.

3) Suomen metsälainsäädäntö, metsien käyttöön liittyvä pitkäaikainen tutkimus ja tietopohja sekä metsien käyttö ja monimuotoisuuden huomioon ottaminen on kansainvälisesti korkeatasoista. Paikallisella tasolla metsänomistajat ovat keskeisessä roolissa. Heidän tulee saada tehdä metsäänsä koskevat päätökset parhaan mahdollisen olemassa olevan tiedon perusteella ja kannustamalla omistajia tarvittaviin hoitotoimenpiteisiin. Mahdollisesti tarvittava suunnittelu- ja raportointitieto tulee voida sisällyttää metsänomistajien metsäsuunnitelmiin ja aluetasolla alueellisiin metsäsuunnitelmiin.

4) Fossiilisten raaka-aineiden käytön vähentäminen on ilmastotoimenpiteissä ensisijainen tavoite. Puun käytön korvausvaikutuksen korostaminen on Itä- ja Pohjois-Suomelle tärkeää. Tässä on globaalisti katsottuna alueemme suurimmat mahdollisuudet ilmastohyötyjen tuottajana eli korvata fossiilisia raaka-aineita uusiutuvilla puuperäisillä tuotteilla metsien hiilinielun rinnalla.

5) Modernin biotalouden tavoittelemat korkean jalostusarvon tuotteet, kuten tekstiiliteollisuuden käyttämät puupohjaisen kuidun jalostamiseen perustuvat kankaat eivät ole kannattavia tai yksikertaisesti mahdollisia tuottaa ilman koko jalostusketjua. Korkean volyymin sellutuotanto ja sahateollisuus ja niiden suurinvestoinnit ja alan uudistuminen on välttämätöntä. Suuri volyymi on edellytys sille, että syntyy tarvittava määrä erikoisjakeita jatkojalostettavaksi. Väärin asetettuina taksonomiakriteerit voivat ehkäistä metsäteollisuuden arvoketjuun liittyvä investointeja – ei vain Suomessa vaan koko Euroopassa. Itä- ja Pohjois-Suomen alueella on tällaisia esimerkkejä useita.

Liitteenä on vaikutusarviointiraportti Kainuuseen suunnitellun KaiCell Fibers Oy:n biojalostamon aluetalousvaikutuksista. Siitä voi päätellä, että mikäli taksonomian tai jonkun muun säädöksen seurauksena po. investointi ei toteudu, Suomen kansantaloudessa jää syntymättä 965 milj. euron kokonaistuotos ja 1950 htv/vuosi ja tästä Kainuun osuus olisi 720 milj. euroa ja 1190 htv/v.

6) Lähes 80 % Suomen suojelualueista sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa ja ao. alueella suojellun metsän ja kitumaan osuus on noin 16 %. Taksonomiakriteerit tulee asettaa jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla niin,

että ne voivat ottaa huomioon kunkin alueen metsäluonnon olojen erilaisuuden sekä alueen sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat.

Lausunnonantajat kiinnittävät huomiota, että EU:n valmistelussa olevilla lukuisilla ilmasto-, luonto- ja energia-asioihin liittyviä esityksillä on toteutuessaan myös yhteisvaikutuksia. Komissiolta tulisi vaatia eri esitysten yhteisvaikutusten arviointia sekä alue- ja paikallistason edustajien kuulemista. Myös eduskunnan valmistellessa Suomen kantoja ja ennakkovaikuttamislinjauksia tulisi esitysten taloudellisten vaikutusten arviointia käsittelevässä kohdassa tuoda esille alueellisten olosuhteiden erilaisuus, jonka johdosta esitettyjen toimenpiteiden vaikutukset ovat myös alueellisesti erilaisia. Tämä seikka tulee siis tiedostaa ja tuoda arvioinnissa esille.

2. Näkökohtia Talousvaliokunnassa käsiteltäviin Suomen ennakkokannanottoihin

Seuraavassa lausunnonantajat arvioivat Talousvaliokunnassa käsiteltävänä olevan W-kirjeen sisältöä (perustelumuistio 17.12.2021).

Lausunnonantajamaakunnat korostavat ennakkovaikuttamislinjauksien kirjauksia, että teknisten arviointikriteerien tulee olla tarkoituksenmukaisia, helppokäyttöisiä, ymmärrettäviä, yksikäsitteisiä ja tiedeperusteisia ja että niiden toimeenpano ei lisätä hallinnollista taakkaa yrityksille ja muille toimijoille.

Mielestämme ennakkovaikuttamislinjauksissa tulee nostaa vahvemmin esiin huoli liian yksityiskohtaisten ja sitovien kriteerien asettamisen epätarkoituksenmukaisuudesta ja todellisesta riskistä johtaa kehitystä epätarkoituksenmukaiseen suuntaan. Yksityiskohtaiset ja kaavamaiset kriteerit johtavat merkittäviin taloudellisiin vaikutuksiin, joita ei ole ennakkovaikuttamislinjauksissa arvioitu. Ne tulisi arvioida riittävällä tarkkuudella ennen lopullista kannanottoa.

Lopullisesti käyttöön otettavaa kriteeristöä on vara supistaa jättämällä pois kriteerit, joiden tarkoituksenmukaisuudesta ei olla yksimielisiä. Tällaisia ovat esimerkiksi kotoperäisen viljelymetsän kaavamainen 20% suojeluvaade, viljelymetsän kriteeri 8) haitan välttämisestä villieläimille, sekä kriteerin 2) vaateet jatkuvasta kasvatuksesta, kolmen kotoperäisen puulajin sisällyttämisestä sekä avohakkuualoista (kts perusteet metsätalous -kohdassa).

Hyvin kannatettava on Suomen näkökulma taksonomian kiertotaloutta koskevien teknisten arviointikriteerien peruslähtökohtaan eli tavoitteen talouden irtikytkennästä uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä.

Maatalous:

Lausunnonantajat pitävät tätä ennakkovaikuttamislinjausta oikeana. Turpeen kasvualueistaan ja kuivikkeiden käyttöön liittyvä kirjaus on tärkeä Itä- ja Pohjois-Suomen alueiden näkökulmasta ja se tulee poistaa kriteeristöä.

Perustelu:

Turpeen käyttö edellä mainituissa tilanteissa on ylivoimaista. Kun turpeen energiakäytön väheneminen on ollut erittäin nopeaa, ei vastaavia ympäristöturpeita korvaavia tuotteita ole pystytty kehittämään. Siten niitä koskevat kriteerit tulee poistaa.

Metsätalous:

Mielestämme tässä Suomen tulee asettaa ehdoton vaatimus, että teknisten kriteerien on otettava huomioon jo olemassa olevat EU-kehikot ja että tavoitteiden todentamisessa kansallisella, ja myös alueellisella, tasolla olevat järjestelmät tulee hyödyntää ja tällöin välttää metsälö- tai hankinta-aluekohtainen tarkastelu.

Lausunnonantajat kannattavat ehdottomasti kirjausta, jonka mukaan "Metsätalouden kriteereiden täytyy olla sovitettavissa eri kasvillisuusvyöhykkeillä ja eri alueiden biologisiin lähtökohtiin. Täten ne eivät voi olla liian yksityiskohtaisia". Mielestämme Suomen ennakkovaikuttamislinjauksien tätä kohtaa on tarpeen korostaa yksityiskohtaisemmin perusteluin ja/tai esimerkein.

Erityisen tärkeänä pidetään linjausta siitä, että Suomen metsillä ja niissä harjoitetulla metsätaloudella on mahdollista täyttää teknisten arviointikriteerien vaatimukset käytännössä, ilman kohtuuttomia tai liian pitkälle meneviä säätelyä.

Edellä olevan perusteella metsien käyttöön liittyvistä kaavamaisista ja yksityiskohtaisista kriteereistä tulee luopua. Näitä ovat mm. kotoperäisen viljelymetsän 20 %:n suojeluvaade sekä loppua 80 %:n osuutta koskevat yksityiskohtaiset kriteerit.

Perustelut:

Suomessa on kansainvälisesti korkeatasoinen metsälainsäädäntö, joka sisältää mm vaatimuksen . metsänkäyttöilmoituksesta aina, kun metsänomistaja suunnittelee hakkuita ja erityisesti jos alueella on erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Lainsäädäntö ottaa huomioon myös luonnon monimuotoisuuden suojelun talousmetsissä; metsänomistajan on tehtävä ilmoitus käsittelystä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) silloin, jos toimenpide tehdään Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella tai sen läheisyydessä ja jos se saattaa heikentää merkittävästi alueen luonnonarvoja. Pinta-alojen ja toimenpiteiden kaavamainen %-määrittely ei johda haluttuun lopputulokseen. Kaavamaisuus ei itsessään johda monimuotoisuuden lisäämiseen, jollei tarkastella, onko alue ekologisesti arvokas ja onko alueen suojelusta hyötyä eikä siten kohdisteta suojelua monimuotoisuuden kannalta arvokkaalle alueelle.

Metsänhoito ei tarkoita suoraan luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Esimerkiksi monet eläinlajit tarvitsevat avoimia ja valoisia alueita (kuten pölyttäjät), joita metsänhoito on pystynyt ylläpitämään. Paahteisten harjurinteiden lajisto sisältää monia uhanalaisia lajeja, mutta niiden latvuspeittävyuden kasvaessa ja heinittyessä nykyisin näiden lajien parhaat ja ainoat elinympäristöt ovat puolustusvoimien harjoitusalueet kasvustoa avaavan toimintansa ansiosta. Toiseksi vuosien 2015–2019 aika-

na Suomen metsistä on hävinnyt 23 lajia, mutta samalla ajanjaksolla 95 aiemmin hävinneeksi luokiteltua lajia on löytynyt uudelleen. Pölyttäjiille aukkojen koko on tärkeämpi kuin se, tehdäänkö uudistaminen avohakuun jälkeen istuttamalla vai jatkuvalla kasvatuksella. Viimeiseksi, muun muassa ihmisen toiminnan aiheuttamat vaskikoivikot ja pusikot tarjoavat luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä ympäristöjä ja on otettava huomioon koskemattoman suojelun rinnalla.

Alueelliset metsäohjelmat sisältävät talousmetsien luonnonhoitoa ja monimuotoisuutta koskevan ohjeistuksen. Lisäksi ne tukevat ilmastoviisasta metsänhoitoa. Siten, jo kansallisella lainsäädännöllä ja käytännössä jo olevalla ja toimivalla ohjeistuksella voidaan turvata monimuotoisuutta koskevan tavoitteet.

Suomen tulisikin ottaa tavoitteeksi, että edellä mainittua ilmastoviisasta ja luonnon monimuotoisuutta edistävää metsänhoito-osaamista viedään osaksi eurooppalaista metsänhoitoa. Euroopan komissio voi edistää tätä suuntaamalla alueellisen yhteistyön varoja hyvien käytäntöjen siirtämiseen EU:n sisällä.

Energia

Lausunnonantajamaakunnat yhtyvät seuraaviin perustelumuihistoon kirjattuihin näkemyksiin:

"Suomi näkee, että bioenergiaan liittyvät biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien näkökulmat käsitellään arviointikriteereissä tavalla, joka johtaa toimijoiden merkittävään hallinnollisen taakkaan." Lausunnonantajamaakunnat yhtyvät ao. näkemyksiin.

"Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisena laatia EU-taksonomian alla bioenergiaa koskevia teknisiä kriteereitä monimuotoisuutta merkittävästi edistävänä toimenä".

Perustelu:

Euroopan unionissa valmistellaan parhaillaan uusituvan energian direktiivin päivitystä (RED III), jossa määritellään uusiutuvalla energialle kestävyyskriteerit. Ne linkittyvät myös luonnon monimuotoisuuteen. RED III tulee ohjaamaan uusiutuvan energian tuotantoa ja siellä on kriteeristö metsäenergialle. Taksonomiassa ei pitäisi tehdä päällekkäistä tai jopa ristiriitaista esitystä sen kanssa."

Lisätietoja lausunnoista nro 1-4 suunnittelujohtaja Sanna Schroderrukselta, puh. 044 710 0873 ja lausunnoista nro 5-6 maakuntajohtaja Pentti Maliselta, puh. 044 797 0197 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus merkitsee annetut lausunnot tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.
